

Ελλάδα, εθνικές εκλογές 2023: μεγάλη νίκη και ηγεμονία της Δεξιάς

Η δεξιά ΝΔ, που κυβερνούσε από το 2019, πέτυχε σαρωτική νίκη. Ο χάρτης της Ελλάδας βάφτηκε γαλάζιος (το χρώμα της ΝΔ), καθώς στους 51 από τους 52 νομούς είναι πρώτο κόμμα. Η ΝΔ πέτυχε ποσοστό 40,8% (διατηρώντας και αυξάνοντας ελάχιστα το ποσοστό της), ενώ το δεύτερο κόμμα, ο Συνασπισμός Ριζοσπαστικής Αριστεράς (ΣΥΡΙΖΑ) κατακρημνίζεται στο 20% (πτώση 11%). Πρόκειται για θρίαμβο της ΝΔ, αν συνυπολογίσουμε ότι σημειώνεται έπειτα από μια τετραετία διακυβέρνησης με πολλά να τη βαραίνουν (διαφθορά, σκάνδαλο υποκλοπών, ακρίβεια κ.ά.). Υπάρχουν πολλά επιμέρους στοιχεία στο αποτέλεσμα, όπως η σημαντική ενίσχυση κυρίως του σοσιαλδημοκρατικού ΠΑΣΟΚ αλλά και του (ορθόδοξου) ΚΚΕ, η αποτυχία του ριζοσπαστικού αριστερού ΜΕΡΑ να μπει στη Βουλή, η ενίσχυση της ακροδεξιάς-συνωμοσιολογικής Ελληνικής Λύσης και η όχι ευκαταφρόνητη παρουσία μιας πανσπερμίας ακροδεξιών μορφωμάτων. Όλα αυτά όμως ωχριούν μπροστά στον θρίαμβο της ΝΔ και την κατακρήμνιση του ΣΥΡΙΖΑ: τα δύο παραπάνω στοιχεία αναδιατάσσουν εκ βάθρων το τοπίο, δημιουργώντας συνθήκες δεξιάς ηγεμονίας.

Η δεξιά τετραετία του **Κυριάκου Μητσοτάκη, 2019-2023**

Τον Ιούλιο του 2019 η δεξιά ΝΔ πέτυχε μεγάλη νίκη στις βουλευτικές εκλογές με 40% έναντι 31,5% του Συνασπισμού Ριζοσπαστικής Αριστεράς (ΣΥΡΙΖΑ). Η πρότασή της («ιδιωτικές επενδύσεις, λιγότεροι φόροι, ασφάλεια») απευθυνόταν σε ένα ισχυρό «αντι-ΣΥΡΙΖΑ» ρεύμα. Ο ΣΥΡΙΖΑ, κόμμα της ριζοσπαστικής Αριστεράς, μετά την άνοδό του στην κυβέρνηση τον Ιανουάριο του 2015 (σε συμμαχία με τους λαϊκιστές δεξιούς ΑΝΕΛ) διέγραψε τροχιά προς το κέντρο, που επικύρωσε ο «συμβιβασμός» του Ιουλίου του 2015 με την υπογραφή Μνημονίου με τους Ευρωπαίους δανειστές και την εξώθηση μεγάλου αριστερού τμήματος του κόμματος σε αποχώρηση. Παρά ταύτα, αυτό καθαυτό το γεγονός της ανάληψης της εξουσίας από ένα αριστερό κόμμα προξένησε ισχυρές αντιδράσεις στο κατεστημένο, οδηγώντας στη σύμπληξη ενός ισχυρού αντισύριζα μετώπου που συνδύαζε νεοφιλελευθερισμό, συντηρητισμό, ευρωπαϊσμό, εθνικισμό και παραδοσιακό αντικομμουνισμό. Το ετερόκλητο διακομματικό αυτό ρεύμα εξέφρασε νικηφόρα η ΝΔ με ηγέτη τον Κυριάκο Μητσοτάκη.

Η δεξιά διακυβέρνηση συνδύασε στοιχεία νεοφιλελεύθερα (κατάργηση οκταώρου, αποδυνάμωση του Εθνικού Συστήματος Υγείας και της δασοπροστασίας, απορρύθμιση της ενέργειας, επιδόματα κατά της ακρίβειας αντί ενίσχυσης μισθών, συντάξεων και κοινωνικών υπηρεσιών, μείωση φορολογίας επιχειρήσεων), παλαιοδεξιά (διαφθορά, αναθέσεις δημόσιων έργων σε φιλοκυβερνητικούς επιχειρηματίες, συγκάλυψη σκανδάλων), αλλά και ακροδεξιά (pushbacks εναντίον προσφύγων στο Αιγαίο, αντιμεταναστευτική ρητορική και πράξη, αποθέωση της αστυνομικής καταστολής και των πολεμικών δαπανών).

Η πολιτική αυτή στηρίχθηκε σε μια υπερσυγκεντρωτική δομή εξουσίας γύρω από τον πρωθυπουργό, που αξιοποίησε τεχνοκράτες της αγοράς, πρώην στελέχη της Κεντροαριστεράς και έναν πυρήνα «τραμπικών» πρώην ακροδεξιών υπουργών, με ισχυρό έρεισμα στην κομματική βάση. Στο πλαίσιο αυτό, ο Μητσοτάκης αναδείχθηκε

σε «Μακρόν και Όρμπαν σε συσκευασία ενός» (σύμφωνα με τον χαρακτηρισμό του καθηγητή Δημήτρη Χριστόπουλου, *Neues Deutschland*, 20.5.2023 <https://www.nd-aktuell.de/artikel/1173353.griechenland-griechenland-vor-der-wahl-die-alte-dynastie-der-konservativen.html?sstr=Christopoulos>). Απέναντι σε μια άνευρη αντιπολίτευση του ΣΥΡΙΖΑ, εν πολλοίς εκλογική και μακριά από τη φιλοδικαιωματική-αντιεθνικιστική ατζέντα προηγούμενων ετών, σε συνδυασμό με την κινηματική ύφεση και χειραγωγώντας σκανδαλωδώς τα ΜΜΕ, η ΝΔ παρέμεινε ισχυρή, παρά τη εμφανή διαφθορά και τις αποτυχίες της στη διαχείριση κρίσεων, όπως οι πυρκαγιές το 2020 και η υψηλή θνησιμότητα στην πανδημία. Από το 2022 ξετυλίγεται ένα πρωτοφανές σκάνδαλο τηλεφωνικών υποκλοπών (δημοσιογράφων, ανώτατων στρατιωτικών, βουλευτών, ακόμα και του ευρωβουλευτή Νίκου Ανδρουλάκη, ηγέτη του τρίτου κόμματος, του σοσιαλδημοκρατικού ΠΑΣΟΚ-ΚΙΝΑΛ), από την ΕΥΠ, με χρήση παράνομου λογισμικού. Οι ευθύνες της κυβέρνησης, του πρωθυπουργού και στενών συνεργατών του για το σκάνδαλο, αλλά και τη συγκάλυψή του από φιλοκυβερνητικά ΜΜΕ και τη δικαστική εξουσία, τεκμηριώθηκαν από τη δημοσιογραφική έρευνα και το πόρισμα της επιτροπής PEGA του Ευρωκοινοβουλίου.

Μέχρι τα τέλη Φεβρουαρίου όλα προοιωνίζονταν μια υποτονική προεκλογική περίοδο. Η πολύνεκρη σύγκρουση δύο τρένων την 1η Μαρτίου δημιούργησε σοκ στην ελληνική κοινωνία, πυροδοτώντας μαζικές διαμαρτυρίες, με αιχμή τις κυβερνητικές ευθύνες για την απαξίωση των δημόσιων υποδομών. Για αρκετές μέρες, οι απεργίες και οι μαζικές διαδηλώσεις, ιδίως νέων, έδειξαν ότι μπορούσαν ίσως να πετύχουν ό,τι δεν είχαν καταφέρει επί μια τριετία οι φοιτητικές κινητοποιήσεις και οι εργατικοί αγώνες. Όμως το μήνυμα των διαδηλώσεων αυτών, με τα «αντισυστημικά» χαρακτηριστικά του, αποκλείστηκε γρήγορα από τα ελεγχόμενα μέσα ενημέρωσης, σε μια προσπάθεια αλλαγής της ατζέντας.

Πρώτη εκτίμηση των εκλογικών αποτελεσμάτων ΝΔ

Η ΝΔ κατέβηκε στις εκλογές με διπλό μήνυμα. Απευθυνόμενη προς τον κόσμο της ιδιοκτησίας, υποσχέθηκε την επάνοδο στα προ κρίσης επίπεδα – τόσο ως προς βασικά οικονομικά μεγέθη όσο και ως προς το πολιτικό κλίμα («σταθερότητα»). Απευθυνόμενη στη λαϊκή βάση του κόμματος και τα συντηρητικά στρώματα της κοινωνίας, προέταξε τα ζητήματα ασφαλείας (κυρίως στο μεταναστευτικό-προσφυγικό), σε συνδυασμό με έναν αντιαριστερό λόγο. Η πρωτιά της, σύμφωνα με τα exit polls, στις ηλικίες 17-24 ετών, όπου ως τώρα επικρατούσε ο ΣΥΡΙΖΑ, είναι από τα πλέον ενδεικτικά ποιοτικά στοιχεία των εκλογών, σηματοδοτώντας τη συνολική στροφή προς τα δεξιά. Το αποτέλεσμα αποτελεί θρίαμβο για τη ΝΔ και τον πρωθυπουργό Κυριάκο Μητσοτάκη, και μια σοβαρή ήττα για τον κόσμο της εργασίας, τους νέους και τους άνεργους, καθώς δημιουργεί όρους εμπέδωσης της δεξιάς και συντηρητικής-νεοφιλελεύθερης επέλασης.

ΣΥΡΙΖΑ

Ο ΣΥΡΙΖΑ είναι ο μεγάλος χαμένος. Η κατακρήμνιση των ποσοστών του και η μεγάλη διαφορά από τη ΝΔ σηματοδοτεί σαφή αποδοκιμασία της τακτικής του τα τελευταία χρόνια – της απεύθυνσης, δηλαδή, σε κοινωνικό επίπεδο, στη «μεσαία τάξη», και, σε πολιτικό επίπεδο, στο ΠΑΣΟΚ και διαφωνούντες της ΝΔ, ως προνομιακούς εταίρους σε μια κυβέρνηση συνεργασίας. Την ίδια στιγμή, ο πρόεδρος

του ΣΥΡΙΖΑ, Αλέξης Τσίπρας, απέκλειε τον σχηματισμό κυβέρνησης από τα κόμματα της Αριστεράς, αν ο ΣΥΡΙΖΑ δεν έβγαινε πρώτος, ενώ ταυτόχρονα υπογράμμισε τις αποκλίσεις με το ΜΕΡΑ25 του Γιάνη Βαρουφάκη, θέλοντας να δώσει σε μετριοπαθέστερους ψηφοφόρους το μήνυμα της «υπευθυνότητας». Η καμπάνια του κόμματος επικεντρώθηκε στην αποδόμηση του αρχηγού της ΝΔ, εκπέμποντας αρνητικό μήνυμα. Η σοβαρή ήττα της 21ης Μαΐου είναι η τέταρτη συνεχόμενη για τον Αλέξη Τσίπρα (μετά τις αυτοδιοικητικές, τις ευρωεκλογές και τις εθνικές του 2019) και ασφαλώς χρεώνεται και σε αυτόν.

ΠΑΣΟΚ

Λόγω της παρακολούθησης του προέδρου του, Νίκου Ανδρουλάκη (σκάνδαλο υποκλοπών), το ΠΑΣΟΚ ανέβασε προεκλογικά τους τόνους απέναντι στη ΝΔ, ταυτόχρονα όμως απέφυγε συστηματικά τις «επιθέσεις φιλίας» που δεχόταν από τον ΣΥΡΙΖΑ. Καταγράφει σημαντικά κέρδη, με ποσοστό 11,5% (από 8,1% το 2019). Πανηγυρίζοντας για την ενίσχυσή του, δείχνει να χάνει από τον ορίζοντα το καταλυτικό γεγονός της νίκης της ΝΔ και να αντιμετωπίζει ως μεγάλο αντίπαλο, στον χώρο της κεντροαριστεράς, τον ΣΥΡΙΖΑ, με πιθανή την όξυνση των σχέσεων των δύο κομμάτων το επόμενο διάστημα.

ΚΚΕ

Κατέγραψε ποσοστό 7,2%, ενισχύοντας τις δυνάμεις του σε σχέση με το 2019 (5,3%). Κυριάρχησε στον χώρο αριστερά του ΣΥΡΙΖΑ, προβάλλοντας ως «συνεπής» δύναμη, ιδίως στα ζητήματα του εισοδήματος και διατηρώντας ισχυρή παρουσία σε εργατικούς χώρους, διεξάγοντας έναν διμέτωπο εναντίον ΝΔ και ΣΥΡΙΖΑ.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΥΣΗ

Μέτρο της συνολικής δεξιάς στροφής του εκλογικού σώματος ήταν η ενίσχυση της ακροδεξιάς «Ελληνικής Λύσης» (4,5% από 3,7% το 2019), που διεκδίκησε και ψήφους αντιεμβολιαστών. Μια αξιοσημείωτη επιτυχία, παρά την πίεση από τη ΝΔ και τον ανταγωνισμό από νέα και παλιότερα κόμματα στον χώρο της Ακροδεξιάς.

Εκτός Βουλής κόμματα

Η Πλεύση Ελευθερίας, της πρώην προέδρου της Βουλής και πρώην στελέχους του ΣΥΡΙΖΑ Ζωής Κωνσταντοπούλου, πλειοδοτώντας σε εθνικισμό και χολερική αντισυριζική κριτική, έμεινε για λίγο έξω εκτός Βουλής (2,9%). Το ΜΕΡΑ25 του πρώην υπουργού Οικονομικών του ΣΥΡΙΖΑ Γιάνη Βαρουφάκη, που απευθύνθηκε στον κόσμο του ΟΧΙ του δημοψηφίσματος του 2015 και σε νεαρές ηλικίες, με ριζοσπαστικό αντισυστημικό λόγο, δεν άντεξε την πίεση που υπέστη για πλευρές του προγράμματός του, όπως το εναλλακτικό σύστημα συναλλαγών «Δήμητρα», μένοντας στο 2,6%. Οριακά εκτός Βουλής και το ακροδεξιό κόμμα Νίκη (2,9%), που στηρίζεται από εθνικιστικούς και παραθρησκευτικούς κύκλους με επίκεντρο τη Βόρεια Ελλάδα.

Οι ακροδεξιοί σχηματισμοί εκτός Βουλής ξεπερνούν αθροιστικά το 6,5%. Τα κόμματα που δεν κατάφεραν να μπουν στη Βουλή κατέγραψαν συνολικά ποσοστό γύρω στο 15%, γεγονός που δείχνει ότι η κρίση εκπροσώπησης, που επιτάχθηκε την περίοδο των μνημονίων, δεν έχει ξεπεραστεί.

Η επόμενη μέρα

Όλα δείχνουν πως οδηγούμαστε σε δεύτερες εκλογές σε έναν περίπου μήνα. Η ΝΔ δεν εξασφαλίζει την πλειοψηφία των εδρών στη βουλή, και θέλει νέες εκλογές,

ώστε, χάρη και στο διαφορετικό εκλογικό σύστημα που θα ισχύσει, να πετύχει ισχυρή αυτοδυναμία. Το ενδιάμεσο διάστημα προβλέπεται πυκνό σε εξελίξεις, στο νέο τοπίο που διαμορφώνει η ηγεμονία της Δεξιάς.

Στρατής Μπουρνάζος, Δημοσθένης Παπαδάτος-Αναγνωστόπουλος